

Coaches aan het woord

50 jaar na de Club van Rome

Toen de onheilsboodschap ‘The Limits to Growth’ van de Club van Rome in 1972 over ons heen gestort werd was ik een puber. Wat ik me vooral herinner: er zou niet genoeg voedsel zijn om alle monden te voeden. Nog voordat onze kinderen pubers waren was de boodschap: steenkool dat er miljoenen jaren over gedaan heeft om te ontstaan, jagen we in minder dan 200 jaar door de schoorsteen de lucht in. Met andere fossiele brandstoffen geeft dat een onverantwoord groot broeikasgas effect.

Het liep anders. Vooruitgang leverde verschillende wendingen, verschillende oplossingen: geboortecijfers daalden en dalen nog steeds – zelfs sneller dan eerder voorspeld.

Veel belangrijker nog: de landbouw-productiviteit steeg spectaculair door nieuwe en betere gewassen (o.a. tarwe en mais) en door kunstmest, irrigatie en mechanisering van de landbouw. Louise fresco gaf in november 2021 een interview met NRC dat als titel kreeg: “De aarde kan ons allemaal voeden. Dat is het probleem niet”.

Wat betreft energiebronnen wordt hard gewerkt aan oplossingen: zon, wind, water, waterstof en kernenergie. De richtingen tekenen zich af. Opslag van energie is nog lastig maar ongetwijfeld ontstaan ook hiervoor oplossingen (lokale batterijstations in combinatie met a. slim (AI ondersteund) gebruik ten tijde van de energieopwekking en b. een driemaal zwaarder elektriciteitsnet binnen een Europese noord-zuid -, en oost-west hoofdstructuur.

Zeldzame grondstoffen en niet afbreekbare stoffen in het milieu zijn voorlopig zeker nog een groot probleem, ook al is er de afgelopen decennia veel veranderd en verbeterd.

Uiteindelijk kunnen en moeten we naar een nagenoeg 100 % circulaire economie.

Reden tot pessimisme of moedeloosheid is er niet. Ingenieurs en wetenschappers gaan zonder twijfel nog een scala aan nieuwe oplossingen vinden.

Wat misschien veel belangrijker is en blijft dan technologie/innovatie: nog meer bewustzijn, en veel meer gedragsveranderingen bij ons allemaal.

Centraal staan **matigheid** en **meer lokale en regionale economie**.

Dat kan iedereen toepassen op domeinen naar keuze. Minder voedsel weggooien, kleding langer (doen) gebruiken, minder vlees eten, minder vliegen, minder energieverbruik, meer marktplaatsaankopen, meer deelauto, etc.

Hier een voorbeeld, en een ontwikkeling om over na te denken 50 jaar na de Club van Rome.

1. In Amerika, Noorwegen en Denemarken is Wegovy (semaglutide) als medicijn op de markt om gewicht te verliezen. Trials hebben laten zien dat mensen met 1 injectie per week tot 15 % afvallen. Wegovy behoort tot de GLP-1 receptor agonisten. Een lage dosis-versie uit deze categorie is in gebruik voor diabetespatiënten; in het Farmacotherapeutisch Kompas te vinden als Ozempic en Rybelsus. Overal in de wereld worden mensen vaker en meer te zwaar. Om de gezondheidseffecten van de obesitas epidemie tegen te gaan, kunnen mensen aanstands semaglutide gaan gebruiken, net als Elon Musk, en net als vele influencers op TikTok. Analisten menen dat behandeling van overgewicht tegen 2031 een markt zal zijn van 150 miljard dollar, vergelijkbaar met de omvang van kankermedicijnen. De marktkapitalisatie van de semaglutide-front-runner Novo Nordisk is in 2 jaar tijd verdubbeld naar 326 miljard dollar. In de US kost Wegovy \$1000,- per maand; bestel je het in Canada dan kost het \$350,- per maand.

Overwegingen: welke mate van zorgsolidariteit willen we in Nederland? (vanaf welke BMI in de zorgverzekeringswet?), moet er niet een suikertax aan vooraf gaan? (8 EU landen hebben dat en het schijnt tot wel 30 % in suikerconsumptie te schelen).

2. Onlangs zond de VPRO een goede documentaire uit genaamd "Planet Finance". In zes afleveringen worden verschillende financiële marktmechanismen helder uitgelegd (waaronder de oliemarkt en de rampenverzekeringsmarkt). In de laatste aflevering wordt "short selling" in de aandelenmarkt uitgelegd. John Hampton, een ervaringsdeskundige op leeftijd, geeft de volgende samenvatting:

"De markt is het grootste casino van de wereld: de casinofunctie is nog nooit zo dominant geweest als nu. Het is een slecht allocatiesysteem van maatschappelijke bronnen; de markt doet niet de maatschappelijke functie waarvoor die bedoeld is."
"Er wordt geld geschapen uit waardeloze stukken papier", zegt een voormalig oliehandelaar.

Begin jaren 70 was er nog een relatie tussen toegevoegde waarde (materiaal en arbeid) en de economische waarde uitgedrukt in een prijs, een geldbedrag. De samenleving ver-economiseerde waarnaast het belang van de financiële economie groeide t.o.v. de reële economie. 'Doorheen de geschiedenis van het kapitalisme zijn periodes van financialisering te ontdekken, waarvan de recentste begon in de jaren 70/80 en tot op heden voortduurt', aldus Wikipedia. De financiële markt is nu a.h.w. inherent instabiel.

Tot zover deze 'tijdgeest signalementen'.

Hierna een tweetal uitspraken die de afgelopen 50 jaar niet aan geldigheid hebben ingeboet.

Nobel Prijswinnaar Dennis Gabor deed in 1971 de uitspraak:

"Our present civilization is based materially on an extraordinarily successful technology and spiritually on practically nothing."

De Duits-Britse econoom E.F. Schumacher zei in 1972:

"De moderne mens ervaart zichzelf niet als onderdeel van de natuur, maar als een externe kracht bedoeld om die te domineren en te overwinnen... We zijn gewend om geen waarde toe te kennen aan alles wat we niet zelf gemaakt hebben... We hebben inderdaad een enorme hoeveelheid wetenschappelijke technologische en andere kennis, fysieke infrastructuur, geavanceerd gereedschap – maar dit is slechts een klein deel van het totale

kapitaal dat we gebruiken. Veel groter is het kapitaal gegeven door de natuur.”

Onlangs woonde ik een lezing bij van emeritus-hoogleraar Koo van der Wal met de titel: *“De filosofie als sociaal-cultureel verschijnsel. Ofwel: de filosofie als spiegel van haar tijd.”*

Deze 88-jarige filosoof, godsdienstwetenschapper en Duitse taal- en letterkundige, sloot af met de constatering dat het in de

vroegmoderne tijd eigenlijk de bedoeling was alle raadsels van het bestaan op te lossen. Dat is zijns inziens een misvatting. Koo van der Wal zei:

“... We kunnen niet zeggen dat de moderne samenleving een gelukkige samenleving is. ...

De werkelijkheid heeft iets wonderbaarlijk mysterieus. Er is alle reden om aandacht

te besteden aan het meer dan het gewone, het terugbrengen van het wonderbaarlijke in de wetenschap, het spirituele. ... Spiritualiteit kom je tegen in de muziek, muziek kan je boven jezelf uittillen, goede gedichten, goede verhalen, Matheus Passion, echte liefde. ...

Als er een kanteling van cultuur plaatsvindt dan zou er ook weer een andere wetenschap en een andere filosofie zijn, andere vormen van denken over wetenschap en filosofie. ...”

Dit noemt Koo van der Wal een nieuwe Copernicaanse wending.

Spiritualiteit, bezinning en zingeving in lijn met een meer duurzame aarde:

Laten we ons dat toewensen – vooral aan de pubers van nu en aan toekomstige generaties. Met hoop en vertrouwen voor de toekomst.

Bronnen

<https://historiek.net/club-van-rome-grenzen-aan-de-groei-1972/80577/>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/11/26/ramp-bedreigt-wereld-a4066973>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/11/19/louise-fresco-de-aarde-kan-ons-allemaal-voeden-dat-is-het-probleem-niet-a4066122>

https://www.ted.com/talks/tesa_clarke_the_surprising_climate_benefits_of_sharing_your_stuff/c

<https://www.vpro.nl/programmas/planet-finance/afleveringen.html>

<https://www.youtube.com/playlist?list=PL7ItOalv4zHaoQDc42afKh929Nlf7OgQt>

<https://www.economist.com/leaders/2023/03/02/new-drugs-could-spell-an-end-to-the-worlds-obesity-epidemic>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Financialisering>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2022/02/21/we-zijn-materialistischer-dan-ooit-a4092066>

https://www.wijsgerigekring eindhoven.com/mediapool/75/753382/data/Thema_7-extra_Koo_van_der_Wal_De_filosofie_als_sociaal-cultureel_verschijsnel_202.pdf

